

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות השי"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

זמן שחיטת התמיד

(כ"ח א') משנה: אמר להם הממונה (סגן הכהנים): צאו (על החומה או על הגג) וראו אם הגיע זמן השחיטה (שחיטת התמיד). כלומר אם האיר המזרח. שהשחיטה פסולה בלילה). אם הגיע, הרואה אומר ברקאי. מתיא בן שמואל אומר: האיר פני כל המזרח.¹ עד שבחרון? והוא אומר הן.

(המשך משנה): ולמה הוצרכו לכך (לעלות לגג ולראות)? שפעם אחת עלה מאור הלבנה, ודימו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד, והוציאוהו לבית השריפה (כשהבינו שנשחט בלילה).

(כ"ח ב') (ומקשה) ומי מיחליף? והתניא: רבי אומר: אינו דומה תימור של לבנה לתימור של חמה, תימור של לבנה מתמר ועולה כמקל, תימור של חמה מפציע לכאן ולכאן!

תנא דבי רבי ישמעאל: יום המעונן היה, ומפציע לכאן ולכאן.

שיטות הראשונים

זמן שחיטת תמיד של שחר: כתב הרמב"ם כדברי מתיא בן שמואל,² "מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהִקְרִיב שְׁנֵי כִבְשִׁים עוֹלוֹת בְּכָל יוֹם, וְהוּן הַנִּקְרָאִין 'תְּמִידִין', אֶחָד בְּבֹקֶר וְאֶחָד בֵּין הָעֶרְבִים, שְׁנֵימָמָר: "שְׁנַיִם לַיּוֹם עֲלֵה תְּמִיד". וְאֶמְתִּי זְמַן שְׁחִיטָתוֹ? שְׁלִבְקָר - שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ קֶדֶם שֶׁתְּעֲלֶה הַחֲמָה, מִשְׁיָאִיר פְּנֵי כָל הַמְּזָרַח. וּפְעַם אַחַת דְּחָקָה שְׁעָה אֶת הַצְּבוּר בְּבֵית שְׁנֵי, וְהִקְרִיבוּ תְּמִיד שְׁלֹשָׁח בְּאַרְבַּע שְׁעוֹת בַּיּוֹם." **והרא"ש** כתב שהזמן הוא 'משעלה ברק השחר והאיר פני המזרח'.³

זמן תפילת שחרית: כתבו הרא"ש ורבינו ירוחם, אע"ג דעיקר מצוותה עם הנץ החמה, מכל מקום תחילת זמנה משעלה ברק השחר והאיר פני המזרח, מידי דהוה אתמיד השחר. ואם התפלל בשעה זו, יצא. וכן פסק הרמב"ם, שבשעת הדחק אם התפלל אחר שעלה עמוד השחר, יצא. וכן פסק השו"ע.⁴

זמן שחיטת תמיד של בין הערביים: כתב הרמב"ם "תְּמִיד שְׁלִבִין הָעֶרְבִים - שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ מִשְׁיָאִרְיָה הַצֵּל וְיִכָּר לְכָל שְׁהָאִרְיָה, וְהוּא מִשְׁשׁ שְׁעוֹת וּמִחֻצָּה וּמְעֵלָה, עַד סוֹף הַיּוֹם."⁵

¹ עולה אותו שמשגיח על הזמן אל מקום גבוה, וכאשר רואה שהחל האור בפאת מזרח אומר בורקי, כלומר הופיע ברק האור. ואמר מתיא בן שמואל כי הזמן הוא משיאיר כל אופק המזרח, לא משיתחיל האור בנקודה ממנו. רמב"ם (פיה"מ תמיד).

² וממה שאתה צריך לדעת שהזמן שהזכיר מתיא בן שמואל באמרו 'האיר פני כל המזרח', אחרי הזמן שהזכיר תנא קמא. והלכה כמתיא בן שמואל רמב"ם (פיה"מ).

³ ראה פיסקה הבאה. מקורות: רמב"ם (הל' תמידין ומוספין א,א-ב; פיה"מ יומא ג,א; פיה"מ תמיד ג,ב). רא"ש (ברכות ד,א).

⁴ או"ח פט,א. וכתב במשנ"ב (ס"ק ב) דעלות השחר הוא מה שמתחיל השחר להבריק במקצתו מעט מעט (והוא כשיעור שעה וחומש קודם הנה"ח. רמב"ם פיה"מ פ"א דברכות). השו"ע הוסיף על דברי הרמב"ם 'והאיר פני המזרח'. וכתב המשנ"ב שמשמע מדבריו, דקודם שהאיר המזרח, אף שעלה עמוד השחר, לא יצא אף בדיעבד. ושכן דעת הגר"א (שנות אליהו, ברכות א,א, ד"ה רבן גמליאל) וכ"כ עוד אחרונים. ובביה"ל (ד"ה ואם) כתב שבדיעבד בשעת הדחק, יש לסמוך על המג"א הסובר דמשעלה עמוד השחר, אפילו קודם שהאיר פני המזרח, יצא, ולא יחזור להתפלל משום חשש ברכה לבטלה. וכף החיים (אות ג) פסק כמג"א להקל, שסתמיות לשון הפוסקים דמשעלה עמוד השחר יצא. עוד כתבו כף החיים וביה"ל (ד"ה יצא) דהפרי חדש חולק על השו"ע, וסבירא ליה דמשהאיר הוא זמנה לכתחלה, רק לוותיקין הוא קודם הנץ, עיי"ש. מקורות: רא"ש (ברכות ד,א). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה נתיב ג,ריש ח"ג). רמב"ם (הל' תפילה ג,ז).

⁵ מקורות: רמב"ם (הל' תמידין ומוספין א,ג).

בעזהש"ת

כז אייר תשפ"א
מסכת: יומא | פרק: ג | דף: כ"ח

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות תפילה, סימן פט)

א. זמן תפלת השחר, מצותה שיתחיל עם הנץ החמה, כדכתיב יראוך עם שמש, ואם התפלל משעלה עמוד השחר
והאיר פני המזרח, יצא...